

SOSIOLOGIA-LEHTI – JOHTAVA SOSIOLOGINEN JULKAISUKANAVA

Jarno Valkonen & Veera Kinnunen

Sosiologia-lehden vuoden 2003 ensimmäisen numeron pääkirjoituksessa Merja Kinnunen ja Riikka Homanen kirjoittivat, että ”*Sosiologia*-lehden yksi erityinen tehtävä on pitää yllä kriittistä keskustelua siitä yhteiskunnasta, jota sosiologinen tutkimus käsittelee ja joka mahdollistaa tuon tutkimuksen tavoitteelliset edellytykset.” Heidän mukaansa suomalaisella sosiologialla on kiinnikkeensä paikallisessa todellisuudessa, eli tutkimus ammentaa suomalaisesta yhteiskunnasta. Siksi on tärkeää, että sosiologista keskustelua käydään myös Suomessa ja suomeksi unohtamatta kuitenkin kansainvälisiä keskusteluja. Lopuksi Kinnunen ja Homanen vielä ”huojentuneena” aavistelivat, että suomalaisen sosiologian tulevaisuus on myönteinen, sillä ”2000-luvun alussa kansallisen julkaisemisen mitätöinti on jo hieman laantunut.”

Paljon on suomalaisessa akateemisessa maailmassa tapahtunut siitä, kun Kinnusen ja Homasen pääkirjoitus on julkaistu. Mitä tulee *Sosiologia*-lehden tehtävään pitää yllä kriittistä keskustelua suomalaisesta yhteiskunnasta, siitä voimme kaikeksi olla edelleenkin yhtä mieltä.

Sosiologia on merkittävä yhteiskuntatieteellinen julkaisukanava Suomessa, mistä kertoo lehden kansainvälisestäkin laaja levikki ja lukijakunta (ks. Sarpavaaran pääkirjoitus, *Sosiologia* 1/2009). Lehtä luetaan, käytetään ja sen näkyvyys on merkittävä. Sosiologian tieteen-

alan näyteikkunana lehdellä onkin maassamme keskeinen asema. Myös suomalaista yhteiskuntaa koskevan sosiologisen tutkimustiedon välittäjänä ja keskustelijana ei lehdellä juuri kilpailijoita maassamme ole.

Kinnusen ja Homasen ”huojentava aavistus” suomalaisen sosiologian tulevaisuudesta ei sen sijaan näytä kaikilta osin löytäneen maaliinsa. Kansallinen tiedejulkaisutoiminta on viime vuosina kohdannut ennen näkemättömiä muospaineita, kun monilla, osin tiedejulkaisukentän ulkopuolisilla tahoilla on ilmennyt halua puuttua tiedejulkaisemisen käytäntöihin, milloin taloudellisista syistä, milloin kansallisen tieteen laadun ja kilpailukyvyyn nimissä (ks. Sarpavaaran ja Rantasen pääkirjoitus, *Sosiologia* 1/2010).

Viimeisin ja samalla suurellisin hanke on Tieteellisten seurain valtuuskunnan asettama *Julkaisufoorumi*-hanke, jonka tehtävänä on arvioida ja luokitella laatuluokkiin eri tieteenalojen käyttämät julkaisukanavat (ks. www.tsv.fi/julkaisufoorumi/index.html). Julkaisufoorumi-hankkeen tavoitteeksi on asetettu ”luoda järjestelmä, jossa tieteellistä julkaisutoimintaa voidaan arvioida määrän lisäksi myös laadullisesti”. Arviointi pyritään toteuttamaan 23 tieteenalakohtaisessa asiantuntijapaneelissa.

Asiantuntijapaneeleille laadituissa arviointiohjeissa kerrotaan, että tasokkaan julkaisun ja julkaisukanavan yksi keskeinen kriteeri

liitty julkaisukanavan taustaan: ”tasokkaimmat julkaisut” julkaistaan ”arvostetuimmista julkaisukanavissa”. Julkaisukanava puolestaan voi olla arvostetuimpien joukossa, jos se täyttää kaksi ehtoa: siinä julkaiseminen edellyttää tieteenalan parhaiden käytäntöjen mukaista laadunarviointia (vertaisarviointia), ja jos sen toimitus-, kirjoittaja- ja lukijakunta edustavat eri kansallisuuksia. Näistä ensin mainittu on vähimmäisvaatimus julkaisun tieteellisyydelle, viimeksi mainittu sen sijaan on merkittävä laatukriteeri. Arviointiohjeissa linjataan, että arvostetuimpien julkaisukanavien joukkoon ei voi päästä muut kuin monikansalliset julkaisut. Julkaisukanavan laatu on toisin sanoen kiinnitetty sen kansainvälisyyteen, mikä tuodaan myös selvästi ilmi.

Hanke-esittelysivuilla kerrotaan edelleen, miten tieteelliset julkaisukanavat on tarkoitus luokitella kahteen ryhmään: tieteelliset julkaisukanavat (taso 1) sekä johtavat tieteelliset julkaisukanavat (taso 2). Molemmat tasot kattavat kunkin tieteenalan keskeisimmät julkaisukanavat, jotka täyttävät tieteellisen julkaisukanavan määritelmän eli niillä on asiantuntijoista koostuva toimituskunta ja vertaisarviointikäytäntö. Tärkein erottavat tekijä 1 ja 2 tason julkaisukanavien välillä on kansainvälisyys. Ohjeiden mukaan ”tasolle 2 voidaan pääsääntöisesti luokitella vain kansainvälisiä tieteellisiä julkaisukanavia, joiden toimitus-, kirjoittaja- ja lukijakunta edustaa eri kansallisuuksia”. Arviointiohjeiden yksiselitteinen viesti siis on, että kansalliset julkaisukanavat eivät kuulu arvokkaiden, saati johtavien joukkoon, oli niiden asema tai merkitys kansallisesti mikä tahansa.

Kotimaisten tiedekustantamoiden ja -lehden kannalta tämä on sekä käsittämätöntä että erittäin huolestuttavaa. Käsittämättömäksi sen tekee kotimaisen tiedejulkaisuuden suoranainen vähättely. Jos kansalliset julkaisukanavat päätetään luokitella taustansa vuoksi vähemmän arvokkaiden joukkoon, mitäöidään samalla koko se pitkäjänteinen ja asiantunteva työ, jota suomalaisissa tieteellisissä lehdissä ja kustantamoissa on vuosien ajan tehty korkealuokkaisen, tieteellisen julkaisutoiminnan eteen. On epäreilua väittää, etteivät kansalliset julkaisufoorumit voi olla alallaan arvostettuja, saati johtavia. Tuskin suomalainen sosiologia-

kaan olisi nykyisen kaltaista ilman laadukkaita kansallisia julkaisukanavia. Jos julkaisukanavien laatua on tarve arvioida, olisi suotavaa, että se tapahtuisi edes oikein kriteerein, esimerkiksi laadun, vaikuttavuuden tai käytettävyyden arvioinnilla.

Erittäin huolestuttavaa tässä puolestaan on se, että luokittelulla ei pyritä vain julkaisujen laadun arviointiin, vaan tavoitteena on myös ”rohkaista suomalaisen tieteellisen julkaisutoiminnan suuntaamista paikallisilta kansallisille julkaisukanaville, ja etenkin arvostetuimmille kansainvälisille julkaisufoorumeille”. Ei tarvitse olla kummoinen ennustaja päätelläkseen, mihin tämä pahimmillaan johtaa. Jos julkaisujen laatu otetaan yhdeksi yliopistojen rahoitukseen vaikuttavista tekijöistä, on selvää, että erilaisin kannustimin yliopistot huolehtivat, että tieteilijät siirtävät valtaosan julkaisutoiminnastaan kansainvälisille kentille. Mitä tästä seuraa kansallisille tiedekustantamoille ja -lehdille? Ainakin on selvää, ettei kaavailtu tiedejulkaisupolitiikka niitä vahvista, mutta ei myöskään välttämättä näivetä. Uudistuksia kotimaisella tiedejulkaisuuden kentällä tulee varmasti tapahtumaan.

Sociologia tulee oletettavasti luokitelluksi tason 1 julkaisukanavaksi, vaikka lehden kirjoittajat ja lukijat ovat taustaltaan monikansallisia. Tästä ei silti kannata päätellä, että lehti menettäisi sen myötä asemansa yhtenä tärkeimmistä yhteiskuntatieteellisistä julkaisukanavista. *Sociologian* perinteinen tehtävä on toimia sekä suomalaisten sosiologien tieteellisenä yhdyssiteenä että kriittisen yhteiskuntakeskustelun foorumina maassamme. Tämä tehtävä ei ole myllerrysten keskellä muuttunut miksikään. Päinvastoin, yliopistojen uudistaessa organisaatiotaan ja yhdistäessä eri tieteenaloja toisiinsa, tulee lehden merkitys sosiologian yhdyssiteenä korostumaan.

Joka tapauksessa lehti tulee jatkossakin pysymään korkealaatuisten sosiologisten artikkelien, avausten ja keskustelujen julkaisukanavana. Tästä tehtävästä ei tingitä, ja siitä pitää huolen jatkuva työ lehden kehittämiseksi. Tänä vuonna kehittämistyötä tehdään kahdella tavalla: Ensiksi tarkoitus on saattaa lehden indeksi mahdollisimman kattavasti sähköiseen muotoon kaikkien luettavaksi, ja toiseksi lehti ottaa

käytännökseen julkaista tarpeen mukaan vuosittain johonkin uuteen, tärkeään tai kiistellyyn sosiologisesti merkitykselliseen aiheeseen keskittyneitä teemanumeroita. Käsillä oleva Eeva Luhtakallion ja Tuomas Ylä-Anttilan toimittama *poliittisen ja moraalisen sosiologian erikoisnumero* on ensimmäinen uuden toimituspolitiikan mukainen teemanumero. Lehden internetsivustolle puolestaan rakennetaan kattava indeksi henkilöhakemistoiin, josta voi myös tehdä hakuja. Molempien uudistusten tavoitteena on parantaa lehden käytettävyyttä tutkimuksessa ja opetuksessa.

Sosiologia-lehden toimitus siirtyi vuoden alusta Tampereelta Rovaniemelle. Lehden toimituskunta aloittaa Rovaniemen kauden lähes en-

tisessä kokoonpanossaan. Erityiskiitos menee Tampereen toimitukselle, päätoimittaja Harri Sarpavaaralle ja toimitussihteeri Pekka Rantaselle, joiden käsistä lehti siirtyi mallikelpoisena Rovaniemelle. Pyrimme jatkamaan perinnettä tekemällä laadukasta lehteä. Tämä ei tietenkään ole yksin toimituksesta kiinni, vaan osavastuu lehden korkeatasoisuudesta kuuluu kaikille tutkijoille ja tiedekirjailijoille. Jos suomalaisen tiedejulkaisutoiminnan halutaan säilyvän korkeatasoisena, on tiedejulkaisukanaville syytä myös tarjota julkaistavaksi hyviä käsikirjoituksia yhteiskunnallisesti tärkeistä aiheista.